



STORTINGET

Innst. 241 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:109 S (2024–2025)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Emilie Mehl, Kjerstin Wøyen Funderud og Marit Knutsdatter Strand om en mer distriktsvennlig privatskolelov

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer muligheten til å etablere privatskoler i distriktene i fraværet av et offentlig tilbud.
- Stortinget ber regjeringen ved godkjenning av privatskoler med rett til statsstøtte, i større grad enn i dag vektlegge distriktpolitiske hensyn, hensyn til elever som må flytte på hybel, og elever som har lang reisevei.
- Stortinget ber regjeringen sikre at Utdanningsdirektoratet prioriterer behandling av søknader om videregående skoler som skal ha opptak og oppstart høsten 2025.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Linda Hofstad Helleland og Kari-Anne Jønnes, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Komiteen viser til at kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har uttalt seg om forslaget i brev av 24. mars 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken, og det har kommet tre innspill. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på [stortinget.no](#).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke betydningen av en sterk og inkluderende fellesskole som samler barn og unge på tvers av bakgrunn og sosiale skiller. Fellesskolen er en bærebjelke i det norske demokratiet og et av våre viktigste verktøy for å sikre like muligheter for alle. Når elever møtes i de samme klasserommene, bygger vi fellesskap, tillit og et samfunn med små forskjeller.

Disse medlemmer mener at for å styrke fellesskolen er det avgjørende at beslutninger om etablering av private skoler ikke tas uten hensyn til lokalsamfunnet og det offentlige skoletilbudet. Derfor er Arbeider-

partiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt opptatt av at lokaldemokratiet skal ha reell innflytelse over skolestrukturen i sin kommune eller sitt fylke. Kommuner og fylkeskommuner har hovedansvaret for opplæringen, og det må ligge innenfor deres rett og plikt å fastsette innhold og organisering av det offentlige skoletilbudet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at friskoler er et viktig supplement til den offentlige skolen både når det gjelder grunnskolen og den videregående skolen. Den offentlige skolen skal fortsatt være hovedregelen, og det er viktig å bygge opp et tilbud som både leverer kvalitet og tilpasset opplæring i den offentlige skolen, samtidig som friskoler er et viktig og godt alternativ for mange som ønsker noe annet enn det den offentlige skolen tilbyr. Det bidrar også til et større mangfold i skolesektoren.

Disse medlemmer anerkjenner behovet for fleksibilitet i distriktene og mener at friskoler kan spille en rolle i enkelte tilfeller. Det er allikevel viktigst å sikre gode og forutsigbare skoletilbud for alle elever, uavhengig av om tilbudet er offentlig eller privat. Friskoler skal være et supplement til den offentlige skolen, ikke et tillegg.

Disse medlemmer vil igjen fremheve at det er viktig å skille mellom friskoler og privatskoler. En friskole er i all hovedsak finansiert av det offentlige, mens en privatskole fullt ut er finansiert av den enkelte elev. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at det var svært uheldig å endre navn på friskoleloven i behandlingen av Prop. 98 L (2021–2022), jf. Innst. 404 L (2021–2022). Disse medlemmer tar til etterretning at det nåværende flertallet ikke anerkjenner denne forskjellen, men vil ta opp saken igjen ved senere anledning.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Senterpartiet har vært en del av frem til de gikk ut av regjering, har vært med på å skape problemet forslagsstillerne forsøker å løse gjennom representantforslaget. Da regjeringen Støre la frem forslag til endringer i privatskolelova der de lokale folkevalgte fikk mer makt til å si nei til nye privatskoler, var det til advarsel fra sektoren. I forbindelse med fremleggingen av Prop. 80 L (2022–2023) ble det vist til at regjeringen skulle snu utviklingen der det «de siste ti årene [ble] lagt ned tre offentlige skoler, og opprettet én privatskole, hver måned». Regjeringen Senterpartiet var en del av, ville snu utviklingen med stadig flere private skoler, og det skulle legges vesentlig vekt på de folkevalgtes mening når Utdanningsdirektoratet og departementet vurderte søknader.

Disse medlemmer viser til at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre var skeptiske til endringene og advarte mot en politikk hvor det blir viktigere å begren-

se friskolene og elevenes valgfrihet enn å løfte kvaliteten i den offentlige skolen. Disse partiene mener at det skal være rom for flere friskoler i Norge. Friskoler med viktige fagtilbud eller ulike pedagogiske opplegg gir mer mangfold og valgfrihet for elevene. I tillegg gir det viktig inspirasjon, og det utgjør et sterkt supplement til det offentlige skoleverket.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg at flertallet av høringsinnspillene advarer mot Senterpartiets forslag og viser til at hovedfokuset må være å sørge for at det offentlige har gode skoletilbud av høy kvalitet, samtidig som friskolene beholder sin rolle som et supplement. Disse medlemmer deler den vurderingen og mener at dagens lovverk ivaretar dette på en god måte.

Disse medlemmer støtter på denne bakgrunnen av forslagene som er fremmet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil vise til at en samlet friskolesektor, og tunge arbeidslivsorganisasjoner som Virke, Abelia og Utdanningsforbundet, mener at finansieringssystemet for friskolene ikke er godt nok. Det er knyttet stor usikkerhet til både nivået på tilskuddene og til forutsigbarheten. Det er også uklarerheter om blant annet kapitaltilskudd, merverdiavgift og tilskudd til spesialundervisning. Disse medlemmer vil understreke behovet for en bærekraftig løsning for privatskolene, og at løsningen kan stå seg over tid, slik at privatskolesektoren får forutsigbarhet og kan satse på å utvikle og utvide tilbud av høy kvalitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det må gjøres tydelige grep på privatskoleområdet, og at det igjen må bli mulig å starte profilskoler som idrettsskoler, realfagsskoler og entreprenørskapsskoler. Disse medlemmer mener videre at forslagene fra Senterpartiet er lite objektive, og at de ikke bidrar til forutsigbarhet for privatskolesektoren. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslagene som fremmes.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener alle elever skal ha mulighet til å gå på en nærskole med rimelig avstand fra eget hjemsted, uavhengig av sosial eller geografisk bakgrunn. Disse medlemmer viser til at elever har rett til å gå på nærskolen i grunnskolen, i tråd med opplæringslova. Verdien av mindre forhold er også en styrke flere steder. Ingen drømmer om å være eleven med lengst reiseveg på den største skolen. Alle elever har rett til oppfølging og tilpasning, og nærhet til en god lærer styrker relasjonen og læringa. Disse medlemmer vil framheve at dette er like gjeldende for tusenvis av elever i videregående skole i hele landet.

Disse medlemmer vil vektlegge betydningen av et bredt og desentralisert tilbud av videregående utdanning over hele landet. En slik struktur vil bidra til utvikling og bosetting i byer og distrikter. Det er også avgjørende for at målet om likeverdige muligheter skal gjelde for landets skoleelever.

Disse medlemmer mener nedlegginger av skoler som det ble gjort i Innlandet, er uansvarlig. Over 700 elever mister nærskolen sin, og et foreløpig anslag viser merkostnader på 340 mill. kroner for å sikre at elevene får plass på øvrige skolesteder. Disse medlemmer imøteser det enorme engasjementet og mobiliseringen for å etablere private initiativ i Lom og Åsnes kommuner samt Nordre Land kommunes forsøk etter forsøksloven med Dokka læringsverksted, som alle tre er kvalitativt gode planer for å realisere nærskoletilbud for videregående opplæring i sine tre regioner.

Disse medlemmer vil påpeke at alvorlig mange unge er utenfor arbeidsliv og utdanning. Disse ungdommene trenger en utstrakt hånd, ikke en lukka dør og at lyset slukkes på nærskolen. Arbeidslivet og bedrifter skriker etter folk. Flere fylker, eksempelvis Vestland og Trøndelag, har ikke gått for stortilt nedlegging av skoler.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet vil poengtere at fellesskolen og offentlig skole er der flest elever går og fortsatt skal gå. Like fullt er private skoler en viktig ventil og løsning for å sikre foreldreretten til å velge et alternativ samt å opprette et nærskoletilbud flere steder. Disse medlemmer mener den offentlige skolen er en viktig bærebjelke i videregående opplæring. Opprettelse av flere privatskoler er ikke et mål i seg selv, men må være et supplement som bidrar med egenart, og som ikke utfordrer eller konkurrerer med den offentlige skolen. Det er fylkeskommunen som har ansvaret for videregående opplæring.

Disse medlemmer framhever at Stortinget de siste snaut fire åra har styrket fylkenes økonomi til å drifte videregående skoler.

Disse medlemmer viser til at en helt sentral del av Senterpartiets politikk er å sikre et godt utdanningstilbud som er tilgjengelig for alle, uavhengig av geografisk eller sosioøkonomisk bakgrunn. Kampen for nærskolen er derfor en viktig hjertesak for Senterpartiet. Både den lokale grunnskolen og den videregående skolen fungerer som limet i lokalsamfunnet og holder liv i bygda.

Disse medlemmer har i regjering vært med på å få innført et eget tilskudd på 500 000 kroner per kommunale grunnskole. Dette i tillegg til å ha styrket kommunenes økonomi vesentlig gjennom nytt inntektssystem, og en rekke andre distriktpolitiske tiltak for å styrke utkantene. Disse medlemmer mener et slikt tilskudd også bør på plass for videregående skole.

Disse medlemmer mener det er viktig å gi rom for at nye privatskoler kan tilpasses de lokale samfunnene, spesielt i distriktene, hvor særegne behov og ønsker kan skape gode muligheter for spesialiserte utdannings-tilbud. Å åpne for mer fleksibilitet i privatskolelova vil bidra til et mer dynamisk og inkluderende utdannings-system, der både lokale styrker og samfunnets behov står i sentrum, og hvor alternativ pedagogikk også blir et reelt tilbud på bygda.

Disse medlemmer mener derfor at privatskolelova bør tilrettelegge for et utdanningssystem som er både mangfoldig og fleksibelt, og som i større grad sikrer en distriktsvennlig privatskolelov som gir barn og unge i distriktene de samme mulighetene som i sentrale strøk.

Disse medlemmer viser til at andre fylkeskommuner som Buskerud og Trøndelag ikke har gjort like omfattende skolenedleggelser som Innlandet. Disse medlemmer mener en tydeligere avklaring overfor nye private initiativ og hvilken rolle distriktpolitiske hensyn spiller for opprettelse av nye privatskoler, vil bidra til å tydeliggjøre videregående opplæring sin posisjon i lokalsamfunn og rollen fylkeskommunene har for å sikre retten til videregående opplæring for alle sine innbyggere. Med Stortingets nylig vedtatte fullføringsrett og rekvalifiseringsrett i videregående opplæring stiller dette nye og økte krav til tilgangen på videregående skole for å sikre at disse rettene innfris.

Disse medlemmer merker seg også at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ikke støtter noen av forslagene, til tross for at de ellers framsnakker private initiativ og etableringer. Disse medlemmer mener det er påfallende at distriktpolitiske hensyn, eller de sakene med tidspress for etablering i 2025 med tanke på elevenes og familienes behov, ikke er grunn nok til å støtte forslagene.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil påpeke at innstrammingene i privatskolelova som Senterpartiet var med på da de satt i regjering, har skapt problemer, blant annet for skoleinitiativet i Lom. Dette medlem vil vise til et representantforslag fra Fremskrittspartiet, der det foreslås at de to godkjenningsgrunnlagene «profilskoler» og «private yrkesfag-skoler» gjeninnføres i privatskolelova, jf. Dokument 8:197 S (2024–2025).

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt deler forslagsstillarane sitt engasjement for å sikra gode opplæringstilbod rundt om i heile landet, også i distrikta. Skulen er sjølve limet i mange lokalsamfunn. Kommunar og fylkeskommunar har, som følgje av stram økonomi, sett det som naudsynt å kutta i velferdstilbod. Resultatet er at både barneskular, ungdomsskular og vidaregåande skular

har måtta stengja dørene. Verst er dette for elevane som ofte får lange reisevegar til nærmaste skule. Det er særleg elevar i vidaregåande opplæring som har fått dei lengste reisevegane. Til dømes må elevar frå Dokka nå rekna halvannen time med buss kvar veg for å koma seg til nærmaste vidaregåande. Slikt kan gå ut over skulearbeidet, søvnen og ikkje minst det sosiale livet til desse elevane. Mange endar opp som bortebruarar, og sjølv med bortebruarstipendet er det mange som vil slita med å få økonomien til å gå opp, særleg elevar frå låginntektsfamiliar. Også det lokale næringslivet, mellom anna i enkelte kommunar i Innlandet, åtvarar mot skulenedleggingar fordi det rammar tilfanget av nye fagarbeidarar og ny kompetanse. Desse medlemene viser til at slik får skulenedleggingar fleire uheldige konsekvensar i resten av lokalsamfunnet.

Eablering av private skoler i distriktene

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener at tilgangen på grunnleggende velferdstjenester er avgjørende for at folk vil bosette seg i et lokalsamfunn. Privatskoletilbud i fraværet av et offentlig tilbud kan bidra til økt bosetting og næringsutvikling i distriktene. Det vil også kunne bidra til å hindre fraflytting, særlig blant barnefamilier.

Disse medlemmer vil også fremheve at skoler også bidrar til å bevare lokal identitet og styrke et sosialt fellesskap. Det er flere eksempler på at nærskolen i distriktet fungerer som samlingspunkter i små lokalsamfunn. For det lokale næringslivet har det en stor betydning at lokalsamfunnet opplever en positiv befolkningsutvikling, og at bedriftene evner å rekruttere arbeidskraft.

Disse medlemmer er bekymret over de negative konsekvensene ved at elever ufrivillig må belage seg på lang reisevei og hybeltilværelse for å fullføre videregående opplæring. For elever med lang reisevei kan dette gå på bekostning av fritidsaktiviteter og sosialt samvær utenfor skoletid. For elever som bor på hybel, innebærer det en økonomisk merkostnad og mindre samvær med familie. Disse medlemmer mener en slik utvikling, hvor elever må reise langt eller flytte hjemmefra for å fullføre videregående opplæring, vil stride med målet om likeverdige muligheter i hele landet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer muligheten til å etablere privatskoler i distriktene i fraværet av et offentlig tilbud.»

Medlemene i komiteen fra Sosialistisk Venstreparti og Raudt er samde med forslagsstilarane i at det er naudsynt med tydelege politiske tiltak for å ivareta opplæringstilbudet ute i distrikta. Det er

derimot ei fallitterklæring å opna opp for fleire privatskular der dei offentlege blir lagde ned. Det naudsynte er å sikra ein styrka kommune- og fylkesøkonomi, slik Sosialistisk Venstreparti og Raudt har føreslått i sine alternative statsbudsjett for 2025. Desse medlemene viser til høyringsinnspela frå Utdanningsforbundet og Skolelederforbundet, som begge er klare på at dei ikkje støttar forslagene som gjer det lettare å etablere privatskular. Som Utdanningsforbundet skriv, vil konsekvensane av forslag 1 bli:

«[...] i at kommuner og fylkeskommune ikke lenger oppfyller en av sine grunnleggende forpliktelser overfor innbyggerne og fraskriver seg sitt viktige ansvar for å tilby opplæring for alle barn og unge.»

Ut over ein styrka kommune- og fylkesøkonomi er det også avgjerande at lokalpolitikarar får verktøya til å tenkja nytt og annleis om skulestruktur. Til dømes har dei i Vestland fylke valt å gå mot trenden om at kutt i utdanningstilbodet nærmast konsekvent skal ramma distrikta, men også tatt kutt i meir sentrale deler av fylket. Slikt kan ein i større grad skåna skulane i mindre lokalsamfunn, og det er desse medlemene si klare mein-ning at skuleskyssen også kan gå motsett veg, frå by mot bygd.

I tillegg meiner desse medlemene at det må opnast for alternative opplæringstilbod, slik dei til dømes nå forsøker å gjera i Dokka gjennom Dokka læringssenter. Der har kommunen søkt om dispensasjon til overta det fylkeskommunale ansvaret det er å driva vidaregåande opplæring, i tråd med lov om forsøk i offentlig forvaltning. Difor støttar ikkje desse medlemene forslaga.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstreparti sitt Representantforslag 173 S (2024–2025) om maksimalgrense for reisevei til skolen, der Sosialistisk Venstreparti foreslår å be regjeringen om å legge frem et lovforslag om en forsvarlig reisevei for barn og unge, og dette medlem mener det må vurderes slik at barns beste vektas i større grad i nedleggelsessaker. Et tettere samarbeid mellom skole, hjem og kollektivtilbudet er nødvendig. Det bør også legges til rette for ulike alternativ opplæringstilbud der det er hensiktsmessig.

Dette medlem mener private skoler kun skal være et supplement til det offentlige skoletilbudet. At private aktører gis anledning til å erstatte et offentlig ansvar, er ikke forenlig med Sosialistisk Venstrepartis politikk. Det må derfor heller sørges for at offentlige skoler gis rammer som gjør det mulig å drive forsvarlig, og der det ikke lenger er mulig, må det legges til rette for at alle får et fullverdig opplæringstilbud med fleksibel tilnærming.

Komiteens medlem fra Venstre er bekymret for at endringene som ble gjort i Prop. 80 L (2022–2023), jf. Innst. 342 L (2022–2023), kan ha bidratt til å gjøre det vanskeligere å etablere nye friskoletilbud. Dette medlem viser til at nye tilbud ofte har fremvekst fordi ildsjeler og lokalt næringsliv mobiliserer for å få etablert tilbud i fravær av et ønsket pedagogisk tilbud, fordi man mangler en kompetanse lokalmiljøet trenger, eller, slik som forslagsstillerne redegjør for i representantforslaget, at det lokale skoletilbudet forsvinner. Et eksempel på dette er i Lom, der det har vært et stort engasjement for å beholde en lokal videregående skole og for å etablere et videregående utdanningstilbud.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som utvider muligheten til etablering av friskoler i privatskolelova tilvarende gjeldende rett før behandling av Prop. 80 L (2022–2023).»

Distriktshensyn ved nye søknader til privatskole

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at da Senterpartiet satt i regjering, vedtok de en formulering i privatskolelova om at en skulle kunne ta distriktspolitiske hensyn ved opprettelse av privatskoler. Disse medlemmer mente den gang at næringspolitiske hensyn også burde være et element ved vurderingen av søknader, men ble nedstemt. Disse medlemmer mener dagens lov i tilstrekkelig grad åpner for å ta distriktspolitiske hensyn.

Disse medlemmer merker seg at etter lovendringen i 2023, hvor kommuner og fylkeskommuners uttalelse skulle tillegges større vekt, er det aktører som er bekymret for at praktiseringen av lovendringen har blitt tilnærmet en vetorett, slik disse medlemmer advarte om.

Disse medlemmer viser til merknader ved behandlingen av saken, jf. Prop. 80 L (2022–2023) og Innst. 342 L (2022–2023). I innstillingen står det:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til proposisjonen og forslaget om å endre ordlyden i § 2-1 første ledd femte punktum slik at departementet skal legge vesentlig vekt på uttalelsene fra vertskommunen eller vertsfylket. Disse medlemmer merker seg reaksjonene fra enkelte høringsinstanser som er bekymret for at dette i realiteten er å gi vertskommunene og -fylkene en vetorett i godkjenningsprosessen. Disse medlemmer vil påpeke at godkjenningsprosessen fortsatt skal innebære en reell avveining mellom hensynet til ønsket om privatskoler på den ene siden og hensy-

net til kommunens og fylkeskommunens ansvar for det offentlige skoletilbudet på den andre siden. Disse medlemmer vil i den sammenheng påpeke at det ligger i sakens natur at etablering av private skoler ofte vil ha visse konsekvenser for vertskommunene, uten at enhver effekt skal være førende for godkjenningsprosessen. Disse medlemmer vil derfor understreke at begrepet 'vesentlig vekt' ikke innebærer en vetorett, men at direktoratet/departementet må ta hensyn til innvendinger fra vertskommunen eller -fylket i de tilfeller det kan vises til reelle negative konsekvenser for den offentlige skolen dersom søkerne gis anledning til å etablere en ny privatskole.»

Disse medlemmer mener regjeringen bør vurdere om lovverket virker etter denne intensjonen.

Disse medlemmer mener det skal være en effektiv saksbehandling i Utdanningsdirektoratet, samtidig som en må være sikker på at kravene som stilles for godkjenning og driftstillatelse, ligger til grunn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil fremheve at dagens godkjenningsordning for private skoler er forankret i lovverk som er vedtatt av Stortinget. Etter en lovendring som trådte i kraft 1. august 2023, skal vertskommunens eller vertsfylkets uttalelse tillegges vesentlig vekt i vurderingen av nye søknader. Dette er en direkte oppfølging av Hurdalsplattformen, og et tydelig signal om at lokaldemokratiet skal styrkes og lyttes til i saker som har stor betydning for det offentlige skoletilbudet.

Disse medlemmer henviser også til privatskolelova § 2-1, som slår fast at det ikke skal gis godkjenning dersom etableringen vil ha negative konsekvenser for den offentlige skolen. I Prop. 80 L (2022–2023) ble det understreket at det folkevalgte organets vurderinger skal være en sentral del av søknadsbehandlingen. Disse medlemmer mener at det er helt avgjørende at slike beslutninger forankres lokalt, og at kommunestyre og fylkesting har reell styringsrett over utviklingen av skoletilbudet i sitt område.

Disse medlemmer vil fremheve at lokalt selvstyre også betyr at man må ha mulighet til å gjøre krevende valg, også når det gjelder skolestruktur. I denne balansen mellom hensynet til private initiativ og samfunnets felles ansvar for utdanning må fellesskapets behov veie tyngst.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener distriktspolitiske hensyn må vektlegges i større grad ved godkjenning av privatskoler med rett til statsstøtte. Hensynet til elever med lang reisevei eller som må flytte på hybel bør veie tungt.

Disse medlemmer merker seg at det i statsrådens uttalelse slås fast at godkjenningsordningen etter privatskolelova er skjønnsmessig. Videre redegjøres det for at distriktspolitiske hensyn kan være grunnlag for å gi godkjenning på tvers av uttalelser fra vertskommune eller vertsfylke. Avstandene er større mellom videregå-

ende skoler sammenlignet med grunnskoler, og derfor mener disse medlemmer at distriktpolitiske hensyn gjør seg særlig relevant ved søknader om videregående opplæring. Disse medlemmer er positive til at statsråden fremhever dette i sin uttalelse.

Disse medlemmer vil vise til skolesaken i Innlandet, som har engasjert flere lokalsamfunn berørt av skolenedleggelse. Engasjementet handler ikke kun om viktigheten av en desentralisert skolestruktur for elevene, men også betydningen dette har for aktivitet og bosetting i de berørte lokalsamfunnene. Særlig i distriktene vil en sentralisering av videregående opplæring ha alvorlige konsekvenser for elevenes reisevei, tilgang på hybel og merkostnader knyttet til dette samt deres tilgang på videregående opplæring generelt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ved godkjenning av privatskoler med rett til statsstøtte i større grad enn i dag vektlegge distriktpolitiske hensyn, hensyn til elever som må flytte på hybel, og elever som har lang reisevei.»

Behandling av søknader om godkjenning

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener det er viktig med god forutsigbarhet og tidlige avklaringer for aktører som leverer søknad om privatskole med opptak og oppstart innen kort tid. Disse medlemmer mener slike søknader må prioriteres, slik at en avklaring på behandlingen foreligger innen rimelig tid.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Utdanningsdirektoratet prioriterer behandling av søknader om videregående skoler som skal ha opptak og oppstart høsten 2025.»

Komiteens medlem fra Venstre mener det er viktig at offentlig saksbehandling er effektiv og har høy kvalitet.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere rutiner for saksbehandling av søknader om etablering av nye friskoler etter privatskolelova og vurdere muligheten for tiltak som sørger for at saksbehandlingstidene for godkjenning av nye friskoler reduseres.»

Elevtelling for private skoler

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at telling av elever to ganger i året for privat-

skoler, mot offentlige skolars ene telling, ikke er hensiktsmessig og medfører økt byråkrati. Disse medlemmer mener skolene bør få avgjøre vurderingsgrunnlag og hvorvidt elevene kvalifiserer til å fullføre sine utdanningsløp i større grad enn i dag.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avvikle elevtellingen 1. april for privatskoler.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som utvider muligheten til etablering av friskoler i privatskolelova tilvarende gjeldende rett før behandling av Prop. 80 L (2022–2023).

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer muligheten til å etablere privatskoler i distriktene i fraværet av et offentlig tilbud.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen ved godkjenning av privatskoler med rett til statsstøtte i større grad enn i dag vektlegge distriktpolitiske hensyn og hensyn til elever som må flytte på hybel, og elever som har lang reisevei.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sikre at Utdanningsdirektoratet prioriterer behandling av søknader om videregående skoler som skal ha opptak og oppstart høsten 2025.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen avvikle elevtellingen 1. april for privatskoler.

Forslag fra Venstre:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen evaluere rutiner for saksbehandling av søknader om etablering av nye friskoler etter privatskolelova og vurdere muligheten for tiltak som sørger for at saksbehandlingstidene for godkjenning av nye friskoler reduseres.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:109 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Emilie Mehl, Kjerstin Wøyen Funderud og Marit Knutsdatter Strand om en mer distriktsvennlig privatskolelov – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 24. april 2025

Hege Bae Nyholt

leder

Margret Hagerup

ordfører



**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/1705-

Dato
24. mars 2025

**Representantforslag 109 S (2024-2025) om en mer distriktsvennlig
privatskolelov**

Jeg vil først understreke hvor viktig det er for mangfoldet i samfunnet at elever møtes på de samme skolene og i de samme klasserommene uavhengig av hva slags bakgrunn de har. Et sentralt mål for Regjeringen er derfor å styrke den offentlige fellesskolen.

Privatskoleloven åpner for godkjenning av private skoler som utgjør et reelt supplement og tydelig alternativ til den offentlige skolen. Dagens godkjenningsordning er tilnærmet lik den godkjenningsordningen som kom inn i privatskoleloven i 2007, som resultat av privatskoleforliket mellom Stoltenberg II-regjeringen og Kristelig folkeparti.

Kommentarer til forslag 1

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer muligheten til å etablere privatskoler i distriktene i fraværet av et offentlig tilbud.»

Etter privatskoleloven § 2-1 første ledd kan departementet (delegert til Utdanningsdirektoratet) godkjenne nye private skoler på ett av de godkjenningsgrunnlagene som er listet opp i bestemmelsen. Godkjenningsordningen er skjønnsmessig, og søkere har ikke rett til godkjenning selv om lovens vilkår er oppfylt. Vertskommunen eller vertsfylket har rett til å uttale seg før det gis godkjenning. Det følger av privatskoleloven § 2-1 første ledd at det ikke skal gis godkjenning dersom etableringen vil ha negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet.

Etter en lovendring med virkning fra 1. august 2023, skal uttalelsen fra vertskommunen eller vertsfylket tillegges *vesentlig vekt* i søknadsbehandlingen. Denne lovendringen, som var en oppfølging av punktet i Hurdalsplattformen om å *«[...] styrkje lokale folkevalde si moglegheit*

til å seie nei til nye privatskular og utvidingar» ble vedtatt etter forslag fra regjeringen Støre. Det følger av Prop. 80 L (2022-2023) punkt 3.5.1 at lovendringen vil innebære en styrking av lokaldemokratiet: «Hensynet til forutsigbarhet og planlegging, dimensjonering og organisering av det offentlige skoletilbudet tilsier [...] at vertskommunen og vertsfylket bør ha større innflytelse i saker som gjelder godkjenning etter privatskolelova enn det som følger av dagens lovbestemmelse. Departementets forslag er ment å ivareta dette ved at det skal legges vesentlig vekt på vertskommunens og vertsfylkets uttalelse.»

Vertskommunen eller vertsfylket har likevel ingen vetorett. I *særlige tilfeller* kan det etter en konkret vurdering gis godkjenning selv om dette ikke støttes av vertskommunen eller vertsfylket. Dette kan for eksempel være aktuelt om distriktspolitiske hensyn tilsier at skolen bør få godkjenning. Barns interesser skal vektlegges som et grunnleggende hensyn. Ved vurderingen av om det foreligger slike distriktspolitiske hensyn, vil det ut fra hensynet til barnets beste være relevant å legge vekt på blant annet nærhet til opplæringstilbud tilsvarende det grunnlaget det søkes om godkjenning på. I vurderingen av barnets beste er det også relevant å se hen til hvilke konsekvenser en godkjenning vil kunne for barna i kommunen i stort. Om det foreligger et særlig tilfelle, vil bero på en konkret vurdering som må foretas av Utdanningsdirektoratet som godkjenningsmyndighet, og eventuelt departementet som klageinstans. Jeg viser til Prop. 80 L (2022–2023) punkt 6.1 for nærmere omtale av dette.

Dagens godkjenningsordning innebærer at det må gjøres en avveining mellom hensynet til muligheten for å etablere og drive privatskoler på den ene siden, og hensynet til kommunens og fylkeskommunens ansvar for det offentlige skoletilbudet på den andre siden.

Ved vurderingen av om etableringen av en privat skole vil ha negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet, skal uttalelsen fra vertskommunen eller vertsfylket tillegges vesentlig vekt. Det følger av fast forvaltningspraksis, jf. også Prop.84 L (2014-2015) punkt 5.4.8, at ikke enhver strukturmessig endring som kommunen eller fylkeskommunen må gjøre dersom en privatskole godkjennes, bør føre til at en søknad avslås. Hvilke strukturendringer en kommune eller fylkeskommune må akseptere som en konsekvens av etableringen av én eller flere private skoler, har blant annet sammenheng med hvilke budsjettmessige konsekvenser etablering av en privat skole vil ha for kommunen eller fylkeskommunen.

De private skolene finansieres direkte gjennom statstilskudd, og det blir gjort et trekk i rammetilskuddet til kommunene og fylkeskommunene tilsvarende 80 pst. av gjennomsnittskostnaden per nye elev i privatskole (trekkordningen). Det er deretter en egen ordning som korrigerer rammetilskuddet til den enkelte kommune eller fylkeskommune for elever de har i private skoler, etter årlig fastsatte satser (korreksjonsordningen). De økonomiske konsekvensene for kommunen eller fylkeskommunen vil blant annet avhenge av hvor mye ledig kapasitet det er i de offentlige skolene, og i videregående opplæring om den private skolen som søker godkjenning vil tilby lav- eller høykostnadsprogrammer.

Jeg mener at dagens godkjenningsordning, med de endringer som er foretatt etter forslag fra denne regjeringen, legger grunnlaget for konkrete og helhetlige vurderinger av søknader om godkjenning av private skoler.

Kommentarer til forslag 2

«Stortinget ber regjeringen ved godkjenning av privatskoler med rett til statsstøtte, i større grad enn i dag vektlegge distriktpolitiske hensyn, hensyn til elever som må flytte på hybel, og elever som har lang reisevei.»

Som redegjort for under kommentarene til forslag 1, er godkjenningsordningen etter privatskoleloven skjønnsmessig. Hensynet til lokaldemokratiet ivaretas ved at det ved behandlingen av søknader skal legges vesentlig vekt på uttalelsen fra vertskommunen eller vertsfylket. I særlige tilfeller kan det etter en konkret vurdering gis godkjenning selv om dette ikke støttes av vertskommunen eller vertsfylket, for eksempel dersom distriktpolitiske hensyn tilsier at skolen bør få godkjenning.

Jeg vil også peke på at det er kommunen og fylkeskommunen som har ansvaret for opplæringen, og at det ligger innenfor det kommunale skjønnnet å fastsette skoletilbudet. Dersom Utdanningsdirektoratet eller ev. departementet i klagebehandlingen – i større grad enn hva som følger av dagens lov – skal vektlegge distriktpolitiske hensyn, hensyn til elever som må flytte på hybel og elevenes reisevei, mener jeg at dette vil innebære en vesentlig endring i ansvarsdelingen mellom stat og kommune/fylkeskommune, som vil kreve grundige utredninger.

Kommentarer til forslag 3

«Stortinget ber regjeringen sikre at Utdanningsdirektoratet prioriterer behandling av søknader om videregående skoler som skal ha opptak og oppstart høsten 2025.»

Fristen for å søke om godkjenning av private grunn- og videregående skoler er 1. februar i kalenderåret *før* ønsket oppstart, jf. forskrift til privatskoleloven § 16-1. Etter forskriften kan det i «særlige tilfelle» fastsettes andre frister. Det følger av forvaltningspraksis at dette er en snever unntaksregel.

Normal søknadsfrist skal sikre hensynet til en forsvarlig søknadsbehandling, herunder ivareta vertskommunens og vertsfylkets rett til å uttale seg og ha mulighet til å gjennomføre demokratiske prosesser i folkevalgte organer. En forsvarlig søknadsbehandling innenfor de tidsrammer som følger av regelverket vil også være det beste for elevene i fylket i stort, og for potensielle elever ved søkerskolen.

Jeg ser på denne bakgrunn det ikke som hensiktsmessig å legge opp til en generell hurtigbehandling av søknader om godkjenning av private videregående skoler for mulig oppstart høsten 2025. Eventuelle søknader om dispensasjon fra ordinær søknadsfrist etter

forskrift til privatskoleloven § 16-1 vil bli behandlet på vanlig måte av Utdanningsdirektoratet med departementet som klageinstans.

Med hilsen



Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur

